

Autor: Daniel Kehlmann

Pealkiri: "Maailma mõõtmine"

Ilmumisaasta: 2005 (eesti keeles 2008)

Kirjastus: AS Atlex

Daniel Kehlmanni "Maailma mõõtmine" on meeldivalt ekstsentriline lähenemine
elulookirjandusele

Sõjajärgse saksa kirjanduse tõsidus ja kaalukus on paljusid lugejaid eemale peletanud. Uuem kirjanike põlvkond on asunud seda muutma, põimides saksa täpsuse huumoriga. Daniel Kehlmann on saksa-austria kirjanik, kelle kirjanikutee algas juba 22-aastaselt. Karjääri jooksul on ta avaldanud lühijutte, novelle, romaane, millest suurima menu on saavutanud 2005. aastal ilmunud "Maailma mõõtmine" (saksa k "Die Vermessung der Welt"). Romaani on müüdnud miljoneid eksemplare ning teos on tõlgitud neljakümnesse keelde. Eestikeelse tõlke autor Kristel Kaljund on järelsõnas väitnud, et Kehlmanni mängulisusele, absurditajule ning peenele huumorile on raske võrdset leida.

"Maailma mõõtmine" on segu maagilisest realismist ja ajaloolisest tõest, millest on võimalik soovi korral õppida ka loodusteaduste, Preisimaa ajaloo ja kuulsate teadlaste kohta. Peategelasteks on kaks realselt eksisteerinud loodusteaduste ja matemaatika uurijat - Alexander von Humboldt (1769-1859) ja Carl Friedrich Gauss (1777-1855). Gauss oli Saksa matemaatik, astronoom, geodeet ja füüsik, kelle tuntuimaks teoseks on "Aritmeetilised uurimused" (ladina k "Disquisitiones arithmeticae"), milles ta käsitles arvuteooriat ja mis teenis talle "matemaatikute kuninga" tiitli. Humboldtile töid kuulsuse ekspeditsioonid Lõuna-Ameerikasse, USAsse ja Kesk-Aasiasse ning mäenduse edasiarendamine. "Maailma mõõtmine" jutustab läbi reaalsete sündmuste ja autori fantaasia loo kahe suurkuju elukäigust ning omavahelisest läbikäimisest, vürtsitades muidu argisena tunduvad ettevõtmised peene huumori ja absurdiga.

Lisaks elulookirjeldusele annab teos omanäolise ülevaate Euroopas valitsenud poliitilisest olukorrast ja võimude tasakaalust 18. sajandi lõpus ja uue alguses. Nii kujuneb mõlema teadlase elus küllaltki oluliseks Napoleoni sõdade periood ning sellele järgnenud Viini Kongress. Gaussi ja Humboldti saavutused sel ajaperioodil olid niivõrd silmapaistvad, et

pea kõikide suurriikide juhid - sealhulgas Napoleon - soovisid nendega kohtuda. Samas olid pinged Venemaa ja Prantsusmaa vahel ning Briti tagurlik imperialism pärast Põhja-Ameerika iseseisvumist suureks takistuseks Humboldti ekspeditsioonidele Indiasse ja Tiibetisse.

Romaani avaldamisele järgnes autori essekogumik, mis annab ülevaate romaani kirjutamisest ning ainekogumist. Märkamata ei jää nimetus, mille Kehlmann annab oma teosele – maagiline realism –, mida kirjanik soovib kui edu valemit nüüdisaja kirjandusmaailmas. Autori eeskujudest tasub välja tuua Kafka, Voltaire'i, Cervante, Marquest, Thomas Manni ning Updike'i. Võrreldes ladina-ameerika maagilise realismiga – näiteks John Updike'i "Brasiilia" – on Daniel Kehlmanni "Maailma mõõtmine" tunduvalt konservatiivsem, kuid siiski emotsionaalne ning võõranduv sissekulunud saksalikust tõsidusest. Märkatavalt erinev on teos ka vene maagilisest realismist, mille üheks tuntuimaks esindajaks on kindlasti Mihhail Bulgakovi "Meister ja Margarita". Kui Bulgakovi teose alltekst on otsene rünnak despotlikule ainuvalitsusele Nõukogude Venemaal ning teada on ka kirjaniku ja Stalini vaheline varjatud võitlus, siis Kehlmanni teose puhul puudub maagilisele realismile nii omane kriitika ühiskondlike probleemide ja "võimu ja vaimu" vastuolu kohta.

Daniel Kehlmanni "Maailma mõõtmine" on segu ajaloolisest tõest ja autori fantaasiast. Rohked lisaselgitused mainitud sündmuste ja ajalooliste isikute kohta võimaldavad teost lugeda kahel täiesti eri moel - puhtalt meelelahutusliku kirjatükina või ajalooõpetliku raamatuna. Liiga tõsise allteksti puudumine ning värvikas absurd ja huumor teevad Kehlmanni romaanist piisavalt kerge lugemise, mis pakub vaheldust sügavamõttelisematele maagilise realismi teostele, kuid avab täiesti uue mooduse Saksa kultuuriruumi tutvustamiseks.